

İDARENİN HUKUKLA KAVRANMASI: YASALLIK VE İDARÎ İŞLEMLER (YARGI KARARLARINA DAYALI BİR İNCELEME)

Ankara 2011

 turhankitabevi

ÖNSÖZ

Bu çalışmada idare hukuku bilgisi, Danıştay kararları ile oluşturulmaya ve desteklenmeye çalışılmıştır. Danıştay kararlarından yalnızca Danıştay Dergisinde ve Danıştay Kararlar Dergisinde yer alanlar kullanılmıştır. Çeşitli biçimlerde ulaşılabilen ve çeşitli nedenlerle ele geçen Danıştay kararlarına yer verilmemiş, yalnızca basılı süreli yayın esas alınmıştır.

Türkiye’de Danıştay kararları, ilk olarak 1937 yılında çıkarılmaya başlayan *Devlet Şurası Kararlar Mecmuası*’nda yayımlanmıştır. 1971 yılında bu derginin yerine *Danıştay Dergisi* yayımlanmaya başlanılmıştır. 2003 yılında Danıştay kararları için *Danıştay Kararlar Dergisi* çıkarılmış, bu dergi altı sayı yayımlandıktan sonra yerini yeniden Danıştay Dergisi’ne bırakmıştır.

Bu çalışma için Danıştay Dergisi’nin birinci sayısı (1971) ile yüz on beşinci sayısı (2007) ve Danıştay Kararlar Dergisi’nin birinci (2003) ile altıncı (2005) sayıları sayfa sayfa incelenmiş, idare hukukunun ve idari yargının oluşumunda etkisi olabilecek kararlar saptanmıştır. Saptanan kararlardan 677’si bu çalışma için seçilerek kullanılmıştır.

Kararların seçiminde “ilginç”, “şaşırtıcı”, “sıra dışı” veya bir başka kararla “çelişik” olması belirleyici olmamıştır. İdare hukukunun oluşumunda kurucu veya destekleyici işlevi olan kararlar seçilmiştir.

Seçilen kararlara ham olarak değil, işlenerek yer verilmiştir. Karara konu olaylar, mümkün olduğunca kısaltılarak karar metni dışında aktarılmaya çalışılmıştır. Kararın gerekçe bölümüne ağırlık verilmiş, hüküm kimi zaman çıkarılmış kimi zaman da kısaltılarak aktarılmıştır. Kararların gerekçeleri de tümüyle aktarılmamış ele alınan konu ile ilişkisine göre kısaltılmıştır. Kullanılan tüm kararlar, kitabın sonunda bir dizin halinde kitaptaki sayfa numaralarına atıfla yer almaktadır.

Bu çalışma Türkiye’de idare hukukunun kuramsal kuruluşunun Danıştay kararlarından yararlanarak gerçekleştirilebileceği savını kanıtlama çabasıdır.

Ankara, 25.07.2011

Onur Karahanoğulları

AYRINTILI İÇİNDEKİLER

I. İDARENİN HUKUKLA KAVRANMASI.....	1
A. HUKUKSAL KURULUŞ	1
Kapitalist toplumsal ilişkilerin hukuksal kurgusu.....	1
Kapitalist toplumsal ilişkilerde devletin hukuksal kurgusu	3
Hakkın doğurduğu yükümlülük.....	8
Ayrı yargı düzeni, idari yargı	9
Yetkisizlik ilkesi.....	9
Zorunluluk hali yetki yaratmaz.....	11
Hukuk ve hukuk bilgisi ayrılmaz.....	11
Kamu hukuku ile bozulmuş özel hukuk (mübadele ilişkilerinin hukuku)	12
Özel hukuk biçimlerinin kullanılmasındaki özellik	15
İdare özel hukuk biçimlerine başvurarak kendi hukukunu yaratamaz	17
Çok görünümlü hukuksallık	18
Düzenli idare – hukuka uygun idare –yerindelik.....	19
İdareye davranış kalıbı	21
Örgüt işleviyle tanımlanır, İdari İşlev: Kamu Hizmeti (+ Kolluk)	22
B. İDARENİN – İDARE HUKUKUNUN ALANI (İDARİLİK).....	24
Üç ölçüt	24
Sorunlar / Güçlük	26
Ölçütlerin Kullanılması	29
Organik ölçütün belirleyici olması – İç idare	30
İdari öznenen (organik ölçütten) feragat.....	32
Yargıda iç idare	33
Mahkeme yargı organının iç idaresi değildir.	33
Yargı organının, kendi örgütlenmesine ilişkin verdiği kararlar	35
İşlevsel ölçütün belirleyici/vurgulu olması.....	37
İdarenin yargısal işlevde sonuç doğuran kararları	37
Dilekçeleri işleme koymama kararları idarenin yargısal işlevde sonuç doğuran kararlarından farklıdır.....	42
II. YASALLIK İLKESİ	45
A. HUKUK DEVLETİ	45
Devlet – hukuk ilişkisi.....	46
Hukuk sistemli bütünün içeriği.....	47
Devlet iktidarının hukuk sistemine sıkışması	48
B. YASALLIK İLKESİ	51
Yasallık, hukuk kuralına dayanmayan idarenin hukuk dışı olmasıdır.	51
İdarecinin algısı yasallık ilkesini görmeyi güçleştirir	51
Yasallık ilkesinin biçimsel sonucu, idarenin yasal dayanak belirtme zorunluluğu	52
Yasal idare başlı başına bir değerdir.....	53
Yasallık ilkesi idarenin her tür işlemi için geçerlidir.	55
Anayasada yasallık mekanizması	56
Vergilendirme, yasallık ilkesinin temellerinde yer alır.....	58
Vergilendirme ile bağlantılı bütçe	58
Yasa hükmü, meclis ile yürütmenin kural koyma yetkisi arasında işbölümü yapamaz.....	60
C. YASALLIK İLKESİNİN GERÇEKLEŞME BİÇİMLERİ	61

1.	<i>Yasallık İlkesine Aykırılık</i>	62
	Meclisin yasa – idarenin düzenleyici işlemi	62
	Anayasa – yasa – düzenleyici işlem ilişkisine örnek	65
a)	İdarenin Faaliyeti İçin Açık Yasal Dayanak Bulunmalıdır	67
	Yasadaki genel ifadeli düzenlemeler idarenin kural koyabilmesi için yasal dayanak oluşturamaz	68
	Yasada nelerin yönetmelikle düzenleneceği açıkça belirtilmişse bunlar dışındaki bir konuda yönetmelik çıkarılamaz	69
	İdare Kendi Yetkisini Yaratamaz	70
	Yönetmelik hükmüne dayanılarak yönetmelik çıkarılamaz, aksinin kabulü idarenin kendi yetkisini yaratması anlamına gelir.	70
	Daha sonra çıkarılacak bir yasaya dayanıldığı ileri sürülerek yetki kullanılamaz.	71
	Yasal dayanağı ortadan kalkan işlemlerin hukuki etkisi	72
	İdarenin kuralkoyucu işlemi yasanın hukuksal geçerlilik ve uygulanmasını değiştiremez.	73
b)	İdare Yasadaki Kurallara Yeni Kural Ekleyemez	74
	Sınıflandırmada sınır durumların belirginleştirilmesi güçlük gösterir	78
2.	<i>Yasaya Aykırılık</i>	79
	Çatışma – aykırılık	79
3.	<i>Münhasır Yasallık</i>	83
	Münhasır yasallık durumlarında idarenin yasaya atıf yaparak kendisine yetki türetmesi de mümkün değildir.	89
	Yönetmelik veya diğer kuralkoyucu işlemler ile haklar sınırlanamaz	90
	Yönetmelik ile idari teşkilat kurulamaz	92
	İdarenin kural koyabileceği konular yasada açıkça (örneğin sayılarak) belirtilmişse, bunun dışındaki konular münhasır yasallık alanına girer.	93
4.	<i>İdarenin Yasayı Uygulama Yükümlülüğü</i>	94
	İdarenin kural koymaması veya eksik kural koyması yasayı uygulama yükümlülüğüne aykırıdır	94
	Eksik düzenlemeyi tamamlatma veya düzenleme yaptırma istemi	96
	Birel işlemlerde yasayı uygulama yükümlülüğü	97
	Düzenleyici işlemin ihmal edilerek doğrudan doğruya yasanın uygulanması	98
	Mahmece ihmal	99
	İdarece ihmal	100
D.	YASALLIĞIN HUKUKİLİĞE GENİŞLEMESİ (YASALLIK KÜMESİNİ OLUŞTURAN KURALLAR)	102
	Türkiye’nin taraf olmadığı anlaşmalar yasallık kümesinde yer alamaz.	110
	Hukukun genel ilkeleri	112
E.	YASALLIK İLKESİNDE YASAMA ORGANININ YÜKÜMLÜLÜĞÜ	121
	Yasama yetkisinin devredilmesi örneği	123
	Yasa hükümlerine idari işlemle istisna getirme	128
F.	YASALLIK İLKESİNİN DANIŞTAY’CA ZAYIFLATILMASI	128
	İdare lehine yerindelik denetimi yapılamaz	129
	Kamu yararı ve hizmet gereklerinden yetki türetilemez.	132
	Amaç ögesi, yetki ögesinin yerine konulamaz	134
	İdarenin kural koyma gücü hukukun genel ilkesi değildir	136
	Egemenlik yetkisinden düzenleme yetkisi türemez.	137
	İşlemdaki sakatlık geçmişe etkili olarak düzeltilemez.	138

III. İDARENİN İRADESİNİN HUKUKİ BİÇİMİ	140
A. TEMEL ÖZELLİKLER	140
Statü hukuku.....	141
Tek yanlılık	143
Hukuka uygunluk karinesi.....	146
Hukuka uygunluk karinesi tüm idarelerce tanınmak zorundadır.	148
Hukuka uygunluk karinesi aynı zamanda güvencedir.	148
İdari eylem	149
İşlemler toplamı olarak idari eylem	151
B. BİREL VE KURALKOYUCU İDARİ İŞLEMLER	154
Kural ve birelilik	154
İdari işlem türleri	158
1. Uygulayıcı Kurallar (Adsız Düzenleyici İşlemler)	160
Terim sorunu, adlandırma görevi	160
Sakıncalı esneklik, sınırlama çabası	161
2. Anayasanın Düzenlediği Kuralkoyucu İşlemler: Tüzük ve Yönetmelik.....	176
Yönetmelikte kişi bakımından yetki.....	179
Yönetmelikte konu bakımından yetki.....	180
Yönetmelikte biçim	181
3. Kuralkoyucu İşlemler Arasında Hiyerarşi	184
Çatışmayı çözmede ilkeler	185
Yasanın kuralkoyucu işlemler arasında hiyerarşi yaratması	186
Uygulayıcı kurallar yönetmeliklere aykırı olamaz.....	190
Uygulayıcı kurallar yönetmelikleri değiştiremez.....	190
C. İDARİ SÖZLEŞMELER	191
İdareye özgü sözleşme hukuku.....	191
İdarenin sözleşmeleri nedenlidir ve nispi karakterli değildir.....	193
Borç ilişkisi kurmak, temel hak ve özgürlüğü karşılamak yükümlülüğünden farklıdır.....	194
İdarenin sözleşme ehliyeti	196
Sözleşme iradesinin kurallı oluşma zorunluluğu	196
Sözleşme iradesini oluşturma yöntemi: İhale	197
Sözleşme iradesinin kurallı oluşu anayasal değerde bir ilkedir.	199
İdarenin sözleşme iradesinin oluşumundaki sakatlık sözleşmeyi hukuka aykırı hale getirir.	200
İdare hukukuna damgasını vuran sınır (idarilik) sorunu sözleşmeler için de geçerlidir.	200
Üçlü ölçüt - Örtük kabullü değerlendirme.....	203
Bütünleşik araştırma: Üç ölçüt değil, üçlü ölçüt.....	207
Özel hukuktan farklılaşan kuralların yalnızca sözleşme metninde araştırılmaması gerekir	216
İdari sözleşmelerde tipleştirme.....	216
İşgücünü kamu hizmetine bağlayan sözleşmeler.....	218
Kamu hizmetinden yararlanma sözleşmeleri	223
Kamu Malından Özel Yararlanma Sözleşmeleri	228
Malın kiralanması mı, hizmetin gördürülmesi mi?.....	229
Üçlü ölçütün kullanılmasında örtük kabulü kolaylaştıran özellik: tekelli kamu hizmeti.....	232
1999 Değişikliği: Yasayla Nitelendirme Olanağı	234

Nitelik değiştirme ancak özel hükümlerle ve nedenli olabilir.....	235
İhale Mevzuatına Dayanan Sözleşmeler ve 1999 Değişikliğinin Etkisi	236
Yasayla yapılmış nitelendirmeye karşı yargısal niteleme.....	242
İdari veya değil, sözleşmeleri önceleyen aşamalar idari işlemlerden oluşur.....	244
İdarenin ��zel hukuk sözleşmelerinde ayıklama	246
İdari sözleşmeler, konusu olan kamu hizmetine yönelik sonuçlarıyla hizmetten yararlanan ve etkilenen kişilerin hukuksal müdahalesine açıktır.	247
İdari sözleşmeler ve bunlardan doğan uyumazlıklar idari yargıda denetlenir.	248
Mali hükümlere etki eden kararlar.....	253
Yazılı olmayan idari sözleşme olabilir mi?	254
İdareler arasında idari sözleşme	256
İdareler arasındaki sözleşme biçimli düzenleyici işlemler: Protokoller.....	257
Sivil toplum örgütleriyle yapılan anlaşmalar.....	258
Kamu hizmeti alanının yeni hukuksal biçimi olarak sözleşme.....	258
IV. ETKİLİ – ETKİSİZ İşLEMLER	261
A. İCRAİLİK, YÖNETSEL ETKİ VE TERİM SORUNU	261
Yokluk, yok hükmünde idari işlem	265
Yok hükmünde olan işlemler tazmin sorumluluğu doğurabilir.	267
B. HUKUKSAL ETKİ – BELİRLEYİCİ (TESPİT EDİCİ) İşLEM	268
Statü etkisi – kural etkisi	268
Tespit edici idari işlem ile idarenin etkisiz işlemi farklıdır.....	272
Tespit edici işlem yapabilmesi için idarenin buna yetkisi olmalıdır.	276
Maddi olgunun tespitine yönelik işlemler - hukuki olgunun tespitine yönelik işlemler.....	277
İdarenin hukuksal duruma ilişkin istem üzerine görüş bildiren işlemleri	280
İdarenin tespit yapmama iradesi etkili işlemdir.	282
Yanlış tespit etkili işlemdir.....	283
Hukuki etki ile fiili etki veya re’sen icra karıştırılmamalıdır.....	285
İ�d��zen işlemleri: Diğer hukuk öznelerine yönelmeyen, idarenin i� düzeninde kalan irade açıklamaları etkili sayılmazlar.	286
Yaptırım tehdidi ile desteklenen ihtar (hatırlatma) işlemi, etkili bir irade açıklamasıdır.	289
C. HAZIRLIK İşLEMLERİ – ÖNCELEYEN İşLEMLER.....	291
Hazırlık aşaması işlemleri	291
Hazırlık aşaması işlemlerinden etkili olanlar.....	292
��nceleyen İşlemler.....	297
��nceleyen işlemlerde işlem içeriğinin (konusunun) oluştuğu aşama	302
D. HUKUKİ ETKİ DOğURMA ANI.....	303
İradenin açıklanması – ulaşması	303
Tebliğ edilmemiş birel işlemler.....	305
Tebliğ etmediği işlem üzerinde idarenin yetkisi.....	306
Tespit edici idari işlemlerde hukuki etki.....	307
Onaya tabi işlemler.....	308
İdari işlemlerin etki süreleri.....	310
İdari işlemin “kesinleşmesi” tabiri doğru değildir.	312
E. RE’SAN İCRA	312
Re’san icra, icrai işlem yapabilme yetkisinin kendiliğinden sonucu değildir	312
Re’san icra, işbölümünün kalktığı durumu anlatır.....	314

Özel güvenliğin yarattığı sonuç	315
İdarenin emrine aykırı davranış kabahattir	316
İdarenin alacakları örneği	317
İdare edilenin rızası idare için re'sen icra yetkisi yaratmaz.	320
Re'sen icra, icrailik ile karıştırılmamalıdır	320
V. İŞLEMİN KURUCU ÖĞELERİ VE HUKUKA AYKIRILIK	322
İradenin hukuki sonuç doğurabilmesi için gereken kurucular	322
Öğelerde sakatlık genel irade sakatlıklarından farklıdır.	323
Hukuka aykırılık ve dava edilebilirlik farklıdır.	324
Hukuka aykırılık – Suç	324
A. YETKİ ÖGESİ	326
Yetki yasalarca tanınmış karar alma gücüdür.	326
Yetki sakatlığı tamamlanamaz.	327
Kamu hukukunun yetki kuralları kişilerin irade özerkliğinin kapsamında değildir.	328
Yorumla yetki yaratılmaz.	329
1. Yetkinin (Kategorileri) Sınıflandırılması	330
a) Konu Yönünden Yetki (Yetkide Konu Kategorisi)	330
b) Kişi Yönünden Yetki (Yetkide Kişi Kategorisi)	335
Hazırlık aşamasında katılması gerekenlerin eksikliği	337
Konu ve kişi yönünden yetki incelemesi aynı şeyin iki yüzüdür.	337
Organlar arası yetki dağılımı kişi yönünden yetki dağılımıdır.	339
Kuralkoyucu işlemlerde kişi yönünden yetki incelemesi	340
Dilekçelerde önincelemenin yetki sakatlığı yarattığı durum	340
Belli bir makama yetki verilmiş olması	344
c) Yer Yönünden Yetki (Yetkide Yer Kategorisi)	348
Yer ve işlev bağlantısı	351
Yetki alanı dışında etkisizlik	351
İdarenin bütünlüğü ilkesi yetkinin coğrafi dağılımını geçersiz kılmaz.	352
Konu, kişi, yer ve zaman	352
d) Zaman Yönünden Yetki (Yetkide Zaman Kategorisi)	354
Sürelî yetki	354
Süresiz yetkinin kesintiye uğraması	355
Disiplin yetkisinin başlangıcı	356
Görev süresi belirlenmiş makamlar	356
2. Yetki Düzeni	360
a) Yetki ve İmza Devri	361
Yetki kullanma ve imzalama	361
Devir ancak açık yasal düzenleme varsa mümkündür.	362
Devir ancak sınırlı olabilir.	364
Devir araçları	364
Genelge ile yetki devri örneği	365
Hukuka aykırı devre dayanan işlemler de hukuka aykırıdır.	365
Devirde sorumluluk	366
Devredenin yetkileri	367
Yetki devri yapan yöneticinin görevden ayrılması ve yerine yeni yönetici gelmesi yetki devrini sona erdirir mi?	369
Kural koyma (düzenleme) yetkisinin devri	370
b) Yetki Paralelliği	371

Yetki paralelliği ilkesinden kalkarak yetki yaratılamaz.....	372
Tersine işleme ilişkin yetki ve yöntem kuralı varsa, paralellik ilkesine başvurulamaz.....	375
Yetki ve usul (yöntem) paralelliği.....	375
Yetki paralelliği ilkesi devlet organları arasında yetki dağıtımı için de kullanılabilir.....	379
c) Kanunsuz Emir.....	379
3. <i>Yetkide Hukuka Aykırılık Halleri: Yetki Aşımı ve Yaptırımı</i>	381
Fonksiyon gaspı – yetki aşımı.....	381
Sakatlığın yaptırımı iptaldir.....	382
a) Yetki Gaspı ve Yetki Tecavüzü.....	383
b) İşlev (fonksiyon, görev) gaspı.....	387
Yargı aleyhine işlev gaspı	387
Kuralkoyucu işlemlerle yargı aleyhine görev gaspı.....	390
B. BİÇİM ÖGESİ	391
Yöntem.....	392
Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı	394
Savunma hakkı (dinlenilme hakkı).....	394
Gerekçe ilkesi.....	395
İşleme karşı başvuru yollarının bildirilmesi	396
Anayasadaki yöntem kuralının doğrudan uygulanması	396
İdarenin başuru yoluna ilişkin hatalı bilgi vermesi.....	398
Biçim (yöntem) kuralı aynı zamanda bir yetki kuralı olabilir.....	399
Yöntem ve biçim paralelliği	400
1. <i>İşlemi Sakatlayan Temel (Esaslı) Biçim Eksikliği</i>	400
İhmali caiz olmayan bir şekil şartı.....	401
İdari işlemlerin aksi açıkça belirtilmedikçe yazılı olması temel biçim kuralıdır.	402
Kurulların çalışmasını düzenleyen kurallara uyulmaması temel biçim eksikliğidir.	402
Yönetenlerin haklarını korumaya yönelik yöntem kurallarına uyulmaması asli biçim sakatlığı yaratır.	403
Uyulmaması temel biçim eksikliği yaratan süreler.....	407
İlanı gereken düzenleyici işlemlerin ilan edilmemiş olması asli biçim eksikliğidir.	410
Birel işlemlerde bildirim geçerlilik değil uygulama koşuludur	412
Biçim sakatlığının giderilmesi.....	414
2. <i>Zımni İşlem Karinesi: Zımni Ret ve Zımni Kabul İşlemleri</i>	414
Dilekçe hakkı ve zımni işlem karinesi.....	414
İşlem yaratmayan zımni ret	416
Zımni ret kurumu idarenin olayın özelliğine göre kısa sürede yanıt verme zorunluluğunu ortadan kaldırmaz.	418
İstem hakkında karar verilmesi için uzun bir yöntem süreci öngörüldüğü durumlar	419
İdarenin zımni redde engel olma çabası	421
Zımni Kabul	422
Yanıt süresi belli işlemlerde süreye uyulmaması zımni işlem yaratmaz.	425
3. <i>Gerekçe</i>	425
İstemli işlemlerde gerekçe zorunluluğu.....	426
İşlemden gerekçeye yer verilmemiş olması işlemi hukuka aykırı kılacak denli sakatlayabilir.	427

C. NEDEN ÖĞESİ	431
1. <i>Nedensiz Yetki Olmaz</i>	432
Nedeni bulunmayan idari işlem sakattır.	432
İşlemin nedeni verileriyle birlikte sunulmalıdır.....	434
Nedenin yasada gösterilmemiş olduğu durumlarda da işlemin nedeni vardır.	
Nedensiz yetki olmaz.	435
Yasada düzenlenmiş olanlar dışında idarece yeni nedenler yaratılamaz (nedende yasallık).	437
İdare sonuca varmadan önce gerekli araştırma ve incelemeleri yapmalıdır.....	437
Neden ögesine ilişkin araştırma yapılmaması hukuka aykırılığın yanısıra hizmet kusurudur.....	438
İstemli işlemlerde kişinin istemi işlemin neden ögesini oluşturur.	439
Neden ögesi verilerinin idarenin işlemleriyle oluşturulması	441
Neden ögesindeki sakatlık sonradan tamamlanarak giderilemez. İradeden bağımsız veriler istisna olabilir.....	443
Nedenin Değiştirilmesi.....	444
2. <i>Nedenin Değerlendirilmesi: Gerçek ve Hukuken Geçerli Neden</i>	447
Nedenin gerçek ve hukuka uygun (geçerli) olması gerekir.	448
Nedenin ihtimallere, genel değerlendirmelere değil, olgulara dayanması gerekir.	
.....	449
İşlemin nedenini varsayımlar/karineler oluşturamaz.	451
Şüphe, tahmin ve olasılık idari işlemin tesisi için yeterli bir neden olamaz.	452
Yasal tipin idarece hukuka uygun biçimde yorumlanmış olması gerekir.	453
Maddi olayın iktisadi ve hukuki niteliğinin idarece doğru yapılması gerekir.	455
İdarece işlemin nedeni olarak gösterilen olguların, yetkinin amacına uygun olması gerekir.	461
Neden ögesinin belirlenmesinde anayasada korunan değerler ölçüdür.....	463
Nedenler arasında seçim yapmanın ölçütü	468
Değerlendirme zamanı	469
D. AMAÇ ÖĞESİ	470
1. <i>Kamu Yararı İçinde Özel (Özgül) Amaç</i>	472
Özel amaçlar arasında sıralama: Üstün kamu yararı.....	474
2. <i>Amaçın Belirginleştirilmesi ve Denetlenmesi</i>	475
Neden ve amaç ögesi birlikte değerlendirilebilir.	477
İşlemin konusu da amaç değerlendirmesinde veri sunar.....	478
Yöntem kurallarına uyulmamış olması amaç sakatlığı yaratabilir.....	479
Kamu hizmetinde salt ticari amaç güdülemez.	480
Yetki saptırması.....	480
Gerekçede amaçın belirtilmesi zorunluluğu	481
Düzenleyici işlemlerde amaç denetimi	482
Amaç ögesindeki sakatlık sonradan giderilemez.	483
E. KONU ÖĞESİ	484
Yasaya – hukuka uygun konu.....	485
Konu yönünden yetki – konu ögesi farkı ve geçişkenliği	488
Neden ögesi ile konu bağlantısı düzgün kurulmalıdır.	489
Yasak ve imkansız konular	491
Hukuki imkansızlık	493
Maddi imkansızlık	495
Konu ögesindeki sakatlık sonradan yapılan bir işlemle giderilemez.	495

VI.	TAKDİRİ YETKİ, BAĞLI YETKİ VE YERİNDELİK.....	497
A.	TAKDİRİ YETKİ KAVRAMI	497
	Niteliğine ilişkin yaklaşımlar.....	498
	İşlem yapip yapmama serbestliği ile sonuçtaki seçim serbestliği	
	kariştirilmemelidir.	499
	Bağlı yetki – takdiri yetki	500
	Bağlı yetki olmanın sonucu: İşlem yapmama hizmet kusurudur.	503
	Yetkinin bağlı olması, yetki sakatlığını gidermez.	504
	Takdir aracı yorum	505
	Takdiri yetkinin azalması, bağlı yetkiye dönüşmesi.....	507
B.	TAKDİRİ YETKİ KULLANILAN İŞLEMLERİN DENETİMİ	509
	Yerindelik - Hukukilik	511
	Haklarla çatışan takdiri yetki kullanımı örnekleri	516
	Takdiri yetkinin anayasal ilke ve kurallara uygun kullanılması gerekir.	519
	Danıştay’ın işlemin öğelerinde tam denetim yöntemi ve denetim ilkeleri.....	522
	Takdiri yetkinin denetiminde idare hukukunun bilinen ilkeleri	524
	Seçeneklerin hukuka uygunluğu denetlenir, mutlak irade neden olamaz.	525
	Yerindelik değerlendirmesi serbestliği, eksik değerlendirme yapma serbestliği	
	tanımaz.	526
	Takdiri yetki ile yerindelik değerlendirmesi yapan idarenin teknik veri kullanması,	
	araştırma inceleme yapması zorunludur.	527
	İdare yerindelik değerlendirmesine veri sunmak zorundadır.....	529
	Yerindelik değerlendirmesi yapan idarenin kullandığı ölçüt nesnel olmalıdır.....	530
	İdarenin takdiri yetkisi ile yaptığı yerindelik değerlendirmesi nesnel teknik	
	ölçütlerle değerlendirilip denetlenebilir.....	531
	Hata yapma olasılığı düşük teknik değerlendirme araçlarına dayanan işlemlerin	
	denetimi.....	533
	Takdiri yetkinin neden – amaç bağı ile denetlenmesi.....	534
	Gösterilen nedenlerin varlığı ve yeterliliği	537
	İdarenin dayandığı verilerin hukuki değeri olmalı.....	538
	Hatalı nedenler seçilmiş veya nedenin yanlış değerlendirilmiş olması amaç	
	sakatlığının göstergesi olabilir.....	539
	İdarenin değerlendirmesinin somut bilgi ve belgeye dayanması zorunludur.	542
	Yetkinin özel amacının yasada düzenlenmiş olduğu durumlarda idarenin seçim	
	alanı daralır.....	542
	Amaçtan neden oluşturarak takdir alanı denetlenebilir.....	543
	Takdiri işlemlerde neden denetiminin ikamesi olarak amaç denetimi	544
	Takdiri yetkinin kullanımı konu öğesi ilkelerine tabidir.....	544
	Açık hata	545
	Yasal dayanak yokluğu durumunda idarenin değerlendirmesinin yargılanması	
	gereksizdir.	546
	Takdiri yetkide yönetsel güvenceler.....	547
	Takdiri yetkinin kullanılmasına ilişkin Avrupa Konseyi Tavsiye Kararı	547
	Takdiri yetkinin bağlanması.....	548
VII.	İDARİ İŞLEMLERİN ZAMAN İÇİNDE ETKİSİ.....	551
	Temel değerler.....	551
A.	GEÇMİŞİ DÜZENLEME – GÜVENLİK – ÖNGÖRÜLEBİLİRLİK –	
	KAZANILMIŞ HAK	553

Geçmişe etki eden birel işlem hukuka aykırıdır.	555
Yargı kararlarını uygulamak için geçmişe etkili idari işlem yapılabilir.	555
Geçmiş düzenleyen kuralkoyucu işlem hukuka aykırıdır.	557
Kurulmuş ve sonucu gerçekleşmiş (sabitlenmiş) statünün yeni kuralla değiştirilmesi mümkün değildir.	557
Sürmekte olan statüleri düzenleyen kuralların değişmesinin statüye etkisi	558
Kurucu koşullarda değişiklik	558
Kuruluşu yinelenen statü, sonuçları yinelenerek doğan statü	560
Aynı hakka etki eden statülerin kurucu koşulları	563
Sürdürücü koşullarda değişiklik	564
Kamu hizmetlerinden yararlanma	564
İzinden Yararlanma	567
Kazanılmış hak veya kurulmuş statünün korunması (sabitlenmiş statü).	568
Hukuk kuralı – kuralın uygulanmasıyla kurulan statü ilişkisi – Kurulmuş statünün korunması – Geçiş hükümleri.	568
Mali kazanılmış hak – Statüden malvarlığına.	576
Statünün tamamlanmasına bağlı sonuçlar.	581
B. HUKUK GÜVENLİĞİ - GERİ ALMA - KALDIRMA	582
Korunan hukuka aykırılık.	585
İdarenin hatası nedeniyle oluşan lehe hukuka aykırılık	585
İdarenin yeterli inceleme yapmaması ve muhatabın iyiniyeti.	587
Hukuka aykırı statüden hukuka uygun statüye geçilmiş olması korunur.	589
Lehe hukuka aykırılığa süre korunması.	591
Dava açma süresi geçen lehe hukuka aykırılık	591
Makul süre geçtiğinde lehe hukuka aykırılık korunur.	595
Geri almada korunmayan statü, korunan parasal hak (mali kazanılmış hak).	598
Her zaman geri alınabilecek lehe hukuka aykırılık: İdarenin açık hatası, muhatabın hile veya kötünüyeti	600
İdarenin açık hatasıyla oluşan lehe hukuka aykırılık korunmaz.	600
Muhatabın hilesi ile oluşan lehe hukuka aykırılık korunmaz.	602
İzinden yararlanılarak gerçekleştirilen faaliyet sözkonusu olduğunda hukuka aykırılık korunmaz.	605
Geri almada yeni duruma uyum olanağı sağlanması gerekebilir.	607
Geri almanın doğurduğu zararın tazmin edilmesi gerekebilir.	607
Disiplin cezaları geri alınamaz/kaldırılamaz.	608
Geri alma yükümlülüğü – geri aldırma hakkı.	610
C. YARGI KARARLARININ İDARİ İŞLEMLERİN ZAMAN İÇİNDE ETKİSİNE ETKİSİ	612
Statüyü oluşturan kuralın iptal edilmesinin tekil statüye etkisi (İdari işlemin dayanağını oluşturan yasa veya kuralkoyucu işlemin iptal edilmesi)	612
Kural iptalinin karar tarihinden sonraya etkisi.	613
İzin işlemlerinin dayanağını oluşturan kuralın iptali iznin kaldırılmasını gerektirir.	616
İptal kararının yayımlanmamış olmasının hukuki etki bakımından önemi yoktur.	617
Kural iptalinin çekişmeli hukuki ilişki ve statülere etkisi.	619
Kuralkoyucu (düzenleyici) işlemler de dayanağı olan kuralın iptalinden etkilenir.	624
Yürürlüğü ertelenmiş iptal kararının etkisi	625
İptal edilen kuralın idarenin kuralkoyucu işlemi olması durumunda da yukarıdaki ilkeler geçerlidir.	628

Kuralın iptalinden sonra yeni çekişme yaratma olanağı	628
Kural iptalinden sonra yeni çekişme yaratma olanağı, yasaların iptali durumunda olduğu gibi, idarenin kuralkoyucu işlemlerinin iptali durumunda da vardır.....	630
Önceleyen/izleyen işlemlerde çekişme	632
İlga eden kuralların iptali durumunda mülga kuralların yürürlüğü sorunu	633
İptal kararından farklı olarak kural değişikliğinin çekişmeli statüye etkisi yoktur, ancak yaptırım işlemlerinde lehe olan kural değişikliği uygulanır.	638
EK: İYİ İDARE YASASI	640

KAVRAM DİZİNİ

A

Açık hata, 545
Açıklık, 645
Adsız düzenleyici işlem, 161, 162
Amaç, 123, 134, 470, 472, 477, 478, 480, 483, 484, 506
Amaç ögesi, 134, 470, 477, 483, 484

B

Bağlı yetki, 500, 501, 502, 503
Başvuru yolu, 398
Belirsiz kavramlar yaklaşımı, 499
Biçim, 323, 399, 400, 414, 547
Biçimsel ölçüt, 29
Bilirkişi, 531
Birel işlem, 52, 72, 97, 155, 159, 160, 166, 305, 328, 412, 485, 612, 646, 647

Ç

Çekişme yaratma, 620

D

Dilekçe, 42, 414, 415, 418, 426
Dilekçe hakkı, 414, 415
Dinlenilme hakkı, 395
Düzeltilme, 401
Düzenleme yetkisi, 122, 123
Düzenleyici işlem, 52, 53, 98, 154, 155, 161, 171, 182, 184, 411, 482, 558, 630, 646
Düzgün idare, 19, 21

E

Emir, 379
Eylem, 23

F

Fişleme, 152, 274, 276, 294

G

Geçiş hükmü, 553, 568
Genel idare, 332
Gerekçe, 38, 395, 396, 425, 426, 432, 447
Geri alma, 583, 584, 585, 598, 603, 607, 610
Güvenlik, 6, 11, 177, 221, 274, 275, 294, 328, 337, 377, 390, 454, 464
Güvenlik soruşturması, 275, 294

H

Hak, 42, 43, 165, 195, 296, 297, 368, 406, 439
Hak arama, 406
Hazırlık aşaması, 291, 292, 293, 337, 469
Hazırlık aşaması işlemleri, 291, 292
Hiyerarşi, 184
Hizmetin iç düzeni, 316
Hukuk düzeni, 1, 291, 384, 416, 417, 551, 601, 638
Hukuk güvenliği, 72, 102, 569, 584
Hukuk öznesi, 6
Hukuk sistemi, 423, 612
Hukuka uygunluk karinesi, 52, 146, 148, 584
Hukuki etki, 263, 264, 285, 303, 309, 614
Hukuki işlem, 2
Hukuki statü, 154, 629
Hukuksal kurgu, 1, 3, 55

İ

İcrai, 623
İç idare, 30, 35
İçdüzen işlem, 286, 287
İçtihat, 37, 119, 121, 589, 590, 591, 593, 596, 599, 601, 618, 632
İdare lehine yerindelik, 129
İdarenin hatası, 585, 587, 600
İdari eylem, 149, 150, 151, 152
İdari hizmet sözleşmesi, 194, 256, 578
İdari özne, 32
İdari sözleşme, 12, 140, 142, 143, 171, 196, 202, 204, 205, 213, 216, 217, 247, 248, 249, 251, 253, 256, 258

İdari yargı, 9, 26, 98, 120, 129, 248, 249, 263, 265, 266, 416, 510, 511, 515, 528, 542
İhale, 12, 91, 113, 168, 170, 197, 198, 200, 203, 229, 236, 237, 238, 239, 240, 242, 247, 299, 300, 301, 325, 368, 392, 393, 427, 502, 503, 531, 547, 601
İlan, 302, 304, 404, 410, 412
İmtiyaz, 214, 215, 216, 218, 240, 249, 250
İmtiyaz sözleşmesi, 215, 218, 240, 250
İmtiyaz yöntemi, 218
İmza devri, 361, 366
İptal, 32, 54, 127, 182, 263, 358, 414, 416, 417, 446, 556, 582, 584, 592, 610, 612, 617, 620, 622, 625, 626, 627, 628, 631, 638
İstemli işlem, 426, 439, 440
İşgücünü kamu hizmetine bağlayan sözleşmeler, 218, 221
İşlev (fonksiyon, görev) gaspı, 387
İşlev gaspı, 381
İşlevsel ölçüt, 37
İyi idare, 641, 642
İzin, 567, 578, 616

K

Kaldırma, 582, 616
Kamu düzeni, 316, 391, 616, 617
Kamu gücü, 234
Kamu hizmeti, 16, 20, 23, 28, 61, 84, 130, 153, 192, 194, 198, 201, 210, 213, 217, 218, 220, 223, 224, 227, 228, 229, 237, 241, 242, 251, 252, 258, 259, 260, 274, 312, 316, 405, 422, 439, 470, 480, 493, 511, 564, 565, 601, 608, 609
Kamu hizmetinden yararlanma sözleşmeleri, 223, 227, 252
Kamu malı, 228, 229, 230, 231
Kamu malından yararlanma sözleşmeleri, 228, 229, 231
Kamu yararı, 5, 51, 132, 136, 154, 470, 471, 472, 475, 476, 480, 483, 513, 643, 645
Kamulaştırma, 4, 261, 267, 304, 312, 313, 331, 339, 406, 426, 471, 475, 490, 501
Kapitalist toplumsal formasyon, 3, 7, 141
Katılım, 645, 646
Kazanılmış hak, 568, 576, 577, 617
Kesinleşme, 312

Kişi yönünden yetki, 335, 338
Kolluk, 22, 23, 151, 314, 315, 460, 605
Konu itibarıyla yetki, 330, 332
Konu ögesi, 495, 496
Konu yönünden yetki, 333, 488
Korunan hukuka aykırılık, 585, 613
Kural etkisi, 270
Kuralkoyucu, 52, 159, 168, 173, 176, 184, 305, 310, 340, 377, 390, 412, 482, 483, 584, 624, 630
Kuralkoyucu (düzenleyici) işlemler, 482, 624
Kuralkoyucu işlem, 52, 159, 168, 173, 310, 340, 377, 390, 412, 483, 584, 630
Kurucu koşul, 558, 561, 570
Kurucu öğeler, 138, 323, 490
Kurulmuş statünün korunma, 568

M

Makul süre, 595, 598
Mali kazanılmış hak, 576
Mübadele, 9, 10, 11, 141, 322, 424
Mülkiyet, 18, 65, 104, 518, 563
Münhasır yasallık, 83, 84, 89, 91, 92

N

Neden – sonuç bağlantısı yaklaşımı, 498
Neden ögesi, 292, 297, 298, 301, 337, 394, 427, 434, 438, 441, 443, 444, 448, 449, 457, 458, 463, 489, 501, 533, 536, 539, 544
Neden ögesi işlem, 292, 297, 298, 301
Neden ögesi verisi, 394, 441, 449, 458

O

Onaya tabi işlem, 308, 309
Onaycı idare, 309, 310
Organik ölçüt, 25, 30

Ö

Önceleyen idari işlem, 298, 301
Önceleyen işlem, 299, 300, 301, 302, 385
Öngörülebilirlik, 554
Özel amaç, 474
Özel güvenlik, 315

Özel hukuk, 3, 14, 15, 17, 51, 71, 141, 142, 149, 193, 194, 195, 196, 216, 224, 228, 244, 303, 317, 326, 327, 432, 484
Özel hukuk biçimleri, 15, 228
Özgür, 2, 3, 45, 212
Özne, 24

P

Protokol, 119, 168

R

Ruhsat, 374, 568, 579

S

Savunma hakkı, 394, 404
Siyasal alan, 5, 9, 12, 27, 322
Sözleşme, 2, 17, 105, 118, 119, 170, 193, 194, 195, 196, 197, 199, 200, 201, 204, 207, 212, 214, 215, 216, 217, 219, 225, 226, 232, 240, 241, 242, 249, 251, 254, 258, 259, 322, 389, 641
Statü, 141, 142, 143, 159, 225, 268, 272, 576
Statü etkisi, 268, 272
Statü hukuku, 141, 143
Statünün tamamlanması, 581
Sürdürücü koşul, 564
Süre, 170, 303, 645
Sürelî yetki, 354
Sürmekte olan statü, 558, 615

Ş

Şartname, 170
Şiddet, 5

T

Takdir yetkisi, 103, 429, 446, 497, 498, 531, 547, 548, 644
Taktirî işlemler, 97, 544
Taktirî yetki, 498, 499, 507, 509, 511, 519, 523, 524, 525, 526, 527, 530, 534, 535, 536, 538, 539, 540, 543, 544, 545, 547, 548, 550
Taktirî yetkinin azalması, 507

Taktirî yetkinin bağlanması, 548
Taktirî yetkiye dayanan işlem, 525, 534, 535, 543
Tebliğ, 164, 165, 305, 306, 307
Tekelli kamu hizmet, 233
Tersine işlem, 375
Tespit edici işlem, 276
Tüzük, 92, 160, 162, 176, 177, 178, 184, 304, 376, 388, 399, 411, 572, 573

U

Uluslararası anlaşma, 104, 105, 106
Uluslararası sözleşme, 102, 103
Uygulayıcı kural, 92, 160, 161, 165, 166, 170, 172, 173, 174, 175, 189, 190, 191
Uygun araç, 314

Ü

Üç ölçüt, 24, 29, 31, 207
Üçlü ölçüt, 203, 204, 232
Üretim ilişkileri, 3, 5
Üstün kamu yararı, 474

V

Vekalet, 341

Y

Yaptırım, 289, 382, 638
Yaptırım tehdidi, 289
Yasak ve imkansız konular, 491
Yasal serbestlik yaklaşımı, 498
Yasallık ilkesi, 10, 51, 52, 55, 57, 62, 94, 102, 121, 134, 138, 163, 171, 485, 486, 497, 644
Yasallık ilkesinin gerçekleşme biçimleri, 62
Yasallık kümesi, 102, 103
Yerindelik, 498, 511, 513, 515, 526, 529, 530
Yetki, 10, 11, 70, 95, 162, 326, 327, 328, 329, 330, 335, 341, 348, 351, 354, 355, 360, 361, 362, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 371, 372, 373, 375, 378, 379, 381, 382, 383, 384, 386, 400, 421, 432, 480, 485, 497, 509
Yetki aşımı, 382

Yetki devri, 361, 364, 366, 367, 368, 369
Yetki düzeni, 162, 365, 371
Yetki gaspı, 384, 386
Yetki paralelliği, 371, 372, 373, 375, 379, 400
Yetki saptırması, 480
Yetki ve usul (yöntem) paralelliği, 375
Yetkide konu kategorisi, 330
Yetkide yer kategorisi, 349
Yetkide zaman kategorisi, 354
Yetkisizlik ilkesi, 9
Yok hükmünde, 265, 266, 267, 383
Yokluk, 265, 383, 494
Yorum, 505
Yönetmelik, 65, 66, 67, 68, 70, 75, 84, 90, 91, 92, 105, 123, 132, 153, 159, 162, 164, 176, 177, 178, 181, 182, 184, 190, 214, 215, 221, 273, 328, 338, 368, 391, 411, 482, 508, 568, 577, 631, 636

Yönetmelik, 263, 264, 423
Yöntem, 323, 376, 391, 392, 393, 400, 407, 479
Yöntem kuralları, 393, 479
Yöntem paralelliği, 376
Yöntem ve biçim paralelliği, 400
Yükümlendirici idari işlem, 159
Yürürlük, 123, 311, 627

Z

Zaman içinde sabitleme, 551, 629, 630
Zımni işlem, 415
Zımni kabul, 422, 423, 424, 425
Zımni ret, 416, 417, 418
Zincir işlem, 298
Zorunluluk, 11